

Тема: Як медіа маніпулюють аудиторіями та провокують конфлікти?

Мета: навчити учнів виявляти маніпулятивні технології, розкрити технології механізму маніпулювання у медіа; усвідомити наявність власних «слабких струн» та розвивати позитивне світосприйняття; виховувати у дітей вміння протистояти маніпулятивному впливу в повсякденному житті.

Тип уроку: Комбінований з елементами лекції та співбесіди, практичне заняття.

Обладнання: ноутбук, проектор, відеоматеріали до лекції, газети, журнали, презентація, підручник «Громадянська освіта»
О.О.Гісем, О.О.Мартинюк.

Словник термінів: ЗМІ (мас-медіа), інтернет-ЗМІ, маніпулювання інформацією, фейк, «мова ворожнечі».

Очікувані результати діяльності учнів:

- знання і розуміння: знає зміст понять, характеризує функції медіа в демократичному суспільстві та наводить приклади їх впливу;
- уміння і навички: знає, яким чином перевірити достовірність інформації, може надати підтвердження переваг, недоліків і обмежень джерел інформації, описує відмінність між фактом та судженням;
- установки і цінності: усвідомлює критичний підхід до медіа текстів.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

II. Повідомлення теми та завдань уроку.

Слайд 1.

III. Актуалізація опорних знань.

Слайд 2

Бесіда.

Вчитель: Щодня ви, ваші батьки, сусіди, друзі слухають радіо, читають газети, журнали, дивляться телевізор, багато часу проводять у мережі Інтернет.

Для чого це потрібно? Чому це стає звичкою?

Функції ЗМІ

Слайд 3

IV. Мотивація навчальної діяльності.

Метод «Займіть позицію»

Слайд 4

«Так», «Ні», «Не можу сказати», даючи відповідь на запитання та прокоментуйте її:

1. Медіа транслюють лише достовірну інформацію?
2. Медіа не нав'язують ставлень, а лише висвітлюють факти?
3. Медіа об'єктивно показують усі категорії людей?
4. Медіа формують ставлення людей до проблем, подій, людей??

V. Вивчення нового матеріалу.

1. Маніпуляції в медіа просторі

Вчитель: Як ви вже знаєте, мас-медіа мають значний вплив на формування суспільної думки. Існують різні рівні впливу мас-медіа на формування громадської думки. Найлегше впливати на людей, які раніше визначеної думки з певного питання не мали. Проте мас-медіа можуть також посилити й закріпити переконання, які вже існують в індивіда або їх групи, або послабити їх і навіть змінити на протилежні.

Робота з термінами.

Слайд 5.

Маніпулювання — це такий спосіб застосування влади, за якого здійснюється вплив на поведінку людей без пояснення того, чого від них очікують.

Фейк - (від англ. fake — несправжній) те, чого не існує насправді, обман, фальсифікація. Навмисно зманіпульована новина. Іноді фейки — це абсолютна вигадка, фікція.

Якщо раніше треба було перевіряти об'єктивність факту, то зараз варто з'ясовувати, чи був він взагалі.

Робота за підручником стр.111 Таблиця «Найбільш поширені засоби маніпуляцій»

Наведіть приклади способів маніпуляції.

2. Як розпізнати маніпуляції

Слайд 6

Вчитель: Маніпулювання здійснюється для того, щоб управляти масами, керувати поведінкою людини через вплив на свідомість, інстинкти та ідеологію людини. За допомогою маніпуляцій людині нав'язуються певні ідеологічні кліше, штампи сприйняття дійсності й реакції на події. Під впливом маніпуляцій можна послабити існуючі ставлення й уявлення до подій або змінити їх.

Мас-медіа часто називають четвертою владою в суспільстві, якій передують законодавча, виконавча та судова.

Приклади маніпуляцій у медіа:

Слайд 7

- надання неповної інформації; навмисне приховування певного аспекту інформації; зміщення акцентів у повідомленні;
- маніпуляція символами, використання лозунгів, «мови плакату»;
- висмикування з контексту;
- маніпулювання емоціями, цінностями, узагальненнями;
- маніпуляція з цифрами (соціологією).

Вчитель: Найпростіший спосіб маніпуляцій — це подання новин у мас-медіа.

Слайд 8

При поданні новин журналісти користуються правилом кількох «с» — це сенсації, сміх, сльози, сум, секс, скандал, страх, смерть, що найбільше впливають на емоційну сферу.

Для того щоб убезпечити себе від маніпуляцій, можна поставити собі такі запитання щодо отриманої інформації:

Слайд 9

1. Чи є факти в інформації або це оцінка чи точка зору?
2. Чи не надто сенсаційною або емоційною є інформація? Чи можна їй довіряти?
3. Наскільки достовірним є джерело, яку репутацію має? Чи зможу я перевірити інформацію з інших джерел?
4. На кого розрахована ця інформація? Яку програму в ній закладено?

Робота з візуальними джерелами

Слайд 10

Роздивіться фото на слайді, та виберіть справжні та фейкові. Поясніть свій вибір.

Слайд 11

Вчитель: Всі фото зображені на слайді були фейковими, вони в свою чергу є «віральним» та дуже розповсюдженні в Інтернеті.

Фото фейки.

1. «Сиреневые деревья у водоема на острове Скай в Шотландии». Вообще-то этот снимок был сделан в Новой Зеландии, а затем обработан в фотошопе (оригинал справа).
2. «Потрясающая разноцветная змея, недавно обнаруженная учеными!» Простите, что разочаровываем, но настоящая змея (и настоящее фото) — справа.
- 3 «Сирийский мальчик спит на могилах своих родителей». Это фото входило в арт-проект 25-летнего Абдулы Азиза аль-Отайби из Саудовской Аравии. Он хотел показать, что любовь ребенка к родителям вечна. По его словам, фото не имеет никакого отношения к гуманитарному кризису в Сирии.
4. «Остров в виде звезды и полумесяца». На самом деле это снимок гавайского острова Молокини (полумесяц), а звезду добавили с помощью фотошопа.
5. «Стивен Сигал поставил Путину рожки». Нет, такого не было. Пальцы пририсовали в фотошопе.

Вчитель: Найлегше перевірити фотофейки. Зробити це можна за допомогою Інтернету. Для цього потрібно правою кнопкою миші натиснути на зображення й обрати дію «Знайти це зображення в Google» та перевірити дату його появи в мережі.

Оскільки часто автори фейків беруть інформацію у відомих західних виданнях і перекручують її, то розпізнанню неправдивої інформації сприяє володіння іноземними мовами.

В Україні для перевірки фейків існує сайт stopfake.org.

Фейки, їх обговорення та боротьба з ними створюють «інформаційний шум», що відволікає аудиторію від більш важливих проблем і повідомлень. Саме для цього їх і створюють. Боротися з фейками неможливо, їх потрібно спростовувати, висміювати, доводити до абсурду.

3. «Мова ворожнечі»

Слайд 12.

Вчитель: «Мовою ворожнечі» часто називають використання та апелювання до негативних емоцій аудиторії в медіатексті, проте насправді це поняття використовують в іншому значенні. Воно походить від англійського «hate speech», що дослівно перекладають як «промова ненависті». Поняття «мова ворожнечі» позначає систематичне публічне вираження несприйняття певної особи чи групи осіб за будь-якою ознакою.

Тому «мова ворожнечі» є формою дискримінації та порушення прав людини.

Перегляд відеоролика «Майже всі українські ЗМІ вдаються до мови ворожнечі» <https://www.youtube.com/watch?v=Lbo2clsHZ4A> **Слайд 13**

Обговорення відео.

Наведіть приклади коли Ви зустрічалися з проявами «мови ворожнечі» в Інтернеті.

VI. Закріплення набутих знань

Слайд 14

Практичне завдання

У вас на партах є різні види газет, журналів та Вам потрібно знайти в них приклади:

- Маніпулювання
- Фейка
- «мови ворожнечі»

Обговорення та дискусія.

VII. ВИСНОВКИ

Мас-медіа можуть використовувати свій вплив на соціум із корисливою метою. Одним із найпоширеніших способів такої діяльності є спотворення інформації та маніпулювання нею, формами її донесення до аудиторії задля формування потрібної суспільної думки. Найпоширенішими ознаками маніпулятивного медіатексту є відсутність джерел інформації, надмірна емоційність такого тексту.

Виставлення оцінок(самооцінювання), мотивація.

VII. Домашнє завдання

Слайд 15

Прочитати стр.110-113, вивчити терміни

Середній рівень: Як розпізнати фейк? У чому його небезпека? Як ви розумієте поняття «пропаганда»?

Достатній рівень: Напишіть есе на тему «Чому маніпуляції в медіапросторі небезпечні для окремої людини і суспільства загалом?»

Високий рівень: використовуючи Інтернет з'ясуйте:

1) що таке пересмикування; 2) у чому полягає особливість пересмикування порівняно з іншими видами маніпулювання; 3) де й коли воно найчастіше використовується.

Слайд 16

Подколзіна Ю.В. вчитель історії ЛПВФП «Патріот»

Тема : Для чого існують стандарти подання інформації?

Мета : ознайомити учнів із стандартами подання інформації в Медіа, формувати уявлення базових термінів для розвитку комунікації : баланс, достовірність, відокремлення фактів від коментарів, точність, оперативність, повнота подачі інформації, факт, судження, думка, розвивати пізнавальний інтерес, уміння виділяти головне, суттєве, розвивати уміння порівнювати, аналізувати, співставляти, робити логічні висновки, виховувати активну громадську позицію

Перебіг уроку

I. Організаційний момент.

II. Актуалізація опорних знань.

Перевірка д/з

1. Дати визначення поняттю «мова ворожнечі»? – 1б
2. Хто найчастіше виступає об'єктом для цькування?- 2-б

III. Мотивація навчальної діяльності

[Конфліктну ситуацію у с. Сучасному вичерпано \(Газета N\)](#)

На території с. Сучасного відбулася суперечка поміж власниками земельних ділянок та директором новозбудованого неподалік цементного заводу. Як заявив власник заводу Микола Скоробагатько усі мешканці села з великим задоволенням очікують на можливість отримати нові робочі місця на заводі, водночас невелика групка власників місцевих городів, що розташовані неподалік заводу, не поділяють такої радості. За словами власника заводу, для вичерпання конфлікту достатньо буде збудувати паркан, відгородивши тим самим завод від городів. Як ми вже зазначали, новозбудований завод «Скріпимо все» виробляє дешевий цемент доброї якості, який можна придбати за адресою: вул. Польова, від 10:00 до 18:00. Завод також буде жертвувати кошти на будівництво місцевої церкви.

На вашу думку, наскільки об'єктивною є ця новина та неупередженою позиція журналіста?

Чого ще бракує, щоб ми дізналися про реальний розвиток подій?

Якої інформації у цій новині не має бути?

IV. Вивчення нового навчального матеріалу

Одним зі способів оцінити повідомлення є його перевірка на відповідність стандартам.

Баланс	Надайте слово всім сторонам конфлікту (вони за/проти чого, чому вони за/проти), подавайте їхні думки без будь-яких переваг. Якщо одна зі сторін відмовилася коментувати, згадайте про це в матеріалах.
Достовірність	Кожен факт повинен мати ідентифіковане та надійне джерело інформації. Ненадійними джерелами інформації є неперевірені акаунти у соціальних мережах або ж джерела, які себе скомпрометували. Джерело може бути анонімне, лише якщо йдеться про суспільно важливу інформацію, а оприлюднення джерела може поставити його під загрозу.
Відокремлення фактів від коментарів	Всі коментарі і думки самого журналіста, експертів, учасників події мають бути чітко відокремлені від фактів. Журналіст не повинен робити власні емоції частиною матеріалу. Обов'язково потрібно називати конкретного автора кожної висловленої думки.
	Всі факти мають бути перевірені та підтверджені. Факти варто перевіряти щонайменше у двох джерелах, особливо якщо журналіст не бачив їх на власні очі

Робота з підручником. 2б

Опрацюйте матеріал підручника ст. 114-115 та складіть схему за якою можна перевірити достовірність інформації, яку подають мас медіа.

Насамперед, важливо з'ясувати, з чим ви маєте справу — з фактом чи судженням.

Факт (від лат. *factum* — зроблене) означає дійсність, подію, те, що реально відбулося. Саме на фактах ґрунтується віра в правдивість історії, вільну від суб'єктивних оцінок новину — у сенсі вислову «факти — священні, коментарі — вільні». Фактами можуть бути числа, дати, імена, події. Все, чого можна торкнутися, виміряти, перерахувати, підтвердити. Факти можуть мати різні джерела, зокрема пересічні люди, наприклад, свідки події тощо. Головне, що відрізняє факт від оцінки — об'єктивність. Оцінка завжди відображає чийсь суб'єктивну позицію, емоційне ставлення, заклик до якихось дій. Факт не дає оцінок, а також ні до чого не закликає.

- Якщо інформацію можна довести — це факт;
- Якщо інформація містить особисту оцінку — це думка;
- Якщо інформація стверджується чи заперечується — це судження;
- Якщо факт перебільшується, узагальнюється чи розглядається однобоко — це упередження.
- Якщо присутнє емоційне забарвлення — це думка, судження, упередження.

Опрацюйте в парах матеріал підручника ст. 115 – 116 та визначте ознаки оцінних суджень - 2б

Вправа «факт, думка, судження, упередження»- 2 б (1 прав. відп -0,5 б)

Ознайомтеся із реченнями та визначте у кожному: де факт, де думка, де судження і де упередження?

Сьогодні я прийшов до школи на другий урок. - *факт*

Я не підтримую учнів, які не здатні вчасно прийти на перший урок. - *судження*

От ти завжди пропускаєш найцікавіші заняття. - *упередження*

Мені більше подобається приходити на другий урок. - *думка*

V. Закріплення вивченого матеріалу - 3 б

Оберіть для аналізу будь-яку статтю в ЗМІ.

Підкресліть у статті прямою лінією факти, а хвилястою — судження.

Поміркуйте, чи довіряєте ви цьому медіа?

Аргументуйте свою точку зору.

VI. Домашнє завдання

Опрацювати ст. 114-116, вивчити конспект